

DAMIZLIK ANA ARI YETİŞTİRİCİLİĞİ TALİMATNAMESİ

1. AMAÇ

Ana arı yetiştiricilerinin larva kaynağı olarak kullanacakları damızlık ana arı yetiştiren özel ve/veya tüzel işletmelerin çalışma ilkelerini düzenlemektir.

2. KAPSAM

Bu talimatname özel ve tüzel kuruluşların damızlık ana arı yetiştirme faaliyetlerini düzenleme ve denetleme ile ilgili uygulama esaslarını kapsar.

3.DAYANAK

Bu talimatname; 639 sayılı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ve Arıcılık Yönetmeliğine dayanılarak hazırlanmıştır.

4. KISALTMA VE TANIMLAR

Bu talimatnamede adı geçen;

- a) Arılık: Ana arı üretim faaliyetlerinde kullanılan arılı kovan ve ekipmanların bulunduğu açık ya da kapalı tesis ve alanları,
- b) Bakanlık: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı,
- c) Coğrafi ırk: İnsan müdahalesi olmaksızın yaşadıkları coğrafyanın ekolojik koşulları altında tamamen doğal seleksiyonla gelişmiş bal arısı toplulukları,
- ç) Damızlık Ana Arı Yetiştirici Sertifikası: Damızlık ana arı yetiştiriciliği eğitimi alanlara verilen belgeyi,
- d) Damızlık Ana Arı Üretim İzni: Damızlık ana arı üretimi yapacak işletmelere verilen belgeyi,
- e) Damızlık koloni: Üzerinde durulan özellikleri taşıyan kalıtsal nitelikte özelliklere sahip olan koloniyi,
- f) Doğal çiftleşme: Cinsel olgunluğa ulaşmış genç ana arının doğal koşullar altında açıkta serbest çiftleşmesini,
- g) Ekotip: Bir coğrafi ırk içinde özel ekolojilerde farklılaşmış bal arısı topluluklarını,
- ğ) Haygem: Hayvancılık Genel Müdürlüğü'nü,
- h) Homojenize edilmiş semen: Damızlık sürüyü temsil eden erkek arılardan toplanan semenin steril koşullarda karıştırılması işlemi,
- ı) Irk: Bir tür içinde bazı ortak dış etkiler ve genler aracılığı ile çeşitli özellikler bakımından birbirlerine daha çok benzeyen ve aynı tür içindeki diğer topluluklardan ayrılabilen birimi,
- i) İşletme: Damızlık ana arı üretim işletmesini,
- j) İzole bölge: Saf yetiştirme ve melezleme çalışmalarında ana arıların doğal çiftleşmelerini denetim altına almak için yetiştiriciliği yapılan coğrafi ırk/ırklar ya da hatların ana ve baba hattı kolonileri

dışında kolonilerin girişine izin verilmeyen, genellikle adalar ve dağların derin vadilerinde en az 15 km yarı çaplı kapalı alanı,

k) Koloni: 6-8 çerçeve arı mevcudu, 3-4 adet açık ve kapalı yavru bulunduran ve yumurtlayan bir ana arısı bulunan arı ailesini,

l) Kullanma melezi (hibrit): Farklı ırkların ya da aynı ırk içindeki saf hatların çiftleştirilmeleri ile elde edilen ve üzerinde durulan özellikler bakımından saf ebeveynlerinden daha üstün olan birey/bireyleri,

m) Melez: Farklı ırk ya da hatların çiftleştirilmesinden elde edilen döl/dölleri,

n) Müessese: Bakanlığa bağlı bünyesinde arıcılık birimi bulunan müdürlükleri,

o) Suni Tohumlama: Çiftleşme olgunluğuna gelmiş arının spermi alınarak alet yardımıyla çiftleşme olgunluğuna gelmiş ana arının döl yoluna verilmesini,

ö) Arılarda Suni Tohumlama Sertifikası: Suni tohumlama eğitimi alanlara verilen belgeyi,

p) Yönetmelik: Arıcılık Yönetmeliği'ni,

ifade eder.

5. DAMIZLIK ARICILIK İŞLETMELERİN KURULUŞ VE ÇALIŞMA ESASLARI

Yeni kurulacak bir damızlık işletme, aynı coğrafyada sabit aralıklardan yerli arı ırkı veya ekotipin genel genetik (morfolojik ve davranışsal) özelliklerini üzerinde taşıyan en az 200 koloni seçerek ıslah çalışmalarını yürüteceği temel sürüyü oluşturur. Temel sürü kolonileri numaralandırılır ve her koloni için bir koloni kartı (Ek 1) hazırlanır. Yıl boyu kayıtlar düzenli olarak tutulur. Üretim sezonu boyunca verim miktarı ve üzerinde durulan özelliklere göre en iyi 50 koloni seçilir. Seçilen her bir damızlık koloniden eşit sayıda larva aşılansarak yetiştirilen ana arılar izole bölgede seçilen damızlık kolonilerin erkek arıları ile çiftleştirilir. Aletli tohumlama yapılıyor ise yetiştirilen ana arılar damızlık kolonilerden (50 koloni) toplanan homojenize edilmiş semen ile tohumlanırlar. Doğal çiftleşmiş ya da yapay tohumlanmış ve yumurtlayan 200 ana arı ile temel sürü kolonilerinin ana arıları değiştirilerek selekte edilen her koloninin eşit sayıda ana arı ile 1. generasyon sürü içinde temsil edilmeleri sağlanır.

Her generasyon yetiştirilen her bir ana arının ana hattını izlemek amacı ile larvaların hangi kolonilere ait olduğu kayıt edilir.

İkinci ve üçüncü yıl ıslah çalışmaları aynı yöntem izlenerek sürdürülür. En az üçüncü generasyonun elde edilmesinden sonra istenilen özellikler oluşturularak sabitlenmiş ise damızlık ana arı satışına başlanabilir. Damızlık işletme, farklı ırk yada hatlar bulundurmak sureti ile melezleme çalışmaları da yapabilir.

6. DAMIZLIK ANA ARI YETİŞTİRİCİLİĞİ EĞİTİMİ

Damızlık ana arı yetiştiriciliği eğitimi almak isteyen “ana arı yetiştirici sertifikası”na sahip en az ön lisans eğitimi sırasında arıcılık eğitimi almış kişiler (Zooteknist Ziraat Mühendisleri, Veteriner Hekim, Biyolog ve Arıcılık Teknikerleri), HAYGEM’e dilekçe ile başvururlar. Bakanlık en az 5 gün süreli kurs programı, katılımcı sayısı ve kurs yerini belirler. Bakanlık, damızlık ana arı yetiştiriciliği kurs eğitimcisi olarak, müessese, ziraat fakültesi veya akademik unvan almış ana arı yetiştiriciliği

konusunda uzmanlaşmış kişilerden yararlanır. Bakanlık kurs alacak kişilere kurs programını yazılı olarak bildirir. Kurs giderleri ve sertifika ücretleri kursiyerlere aittir.

Bakanlık, eğitim programı sonucunda başarılı olanlara “Damızlık Ana Arı Yetiştirici Sertifikası” verir.

7. SUNİ TOHURLAMA EĞİTİMİ

İzole bölge dışında damızlık ana arı yetiştiriciliği yapacak işletmeler suni tohumlama yapmayı bilen eğitim almış yetişmiş personel çalıştırmak zorundadır.

Suni tohumlama eğitimi almak isteyen arıcılık yüksek okulu mezunları, ziraat mühendisleri, ziraat teknisyenleri, veteriner hekimler, veteriner sağlık teknisyenleri veya biyologlar, HAYGEM’e dilekçe ile başvururlar. Bakanlık en az 5 gün süreli kurs programı, katılımcı sayısı ve kurs yerini belirler. Kurs giderleri ve sertifika ücretleri kursiyerlere aittir.

Bakanlık kurs alacak kişilere kurs programını yazılı olarak bildirir. Bakanlık, eğitim programı sonucunda başarılı olanlara “Arılarda Suni Tohumlama Sertifikası” verir.

8. BAŞVURU VE DEĞERLENDİRME

Damızlık ana arı üretimi ve pazarlaması yapacak kişi ve kuruluşlar Bakanlıktan üretim izni almak zorundadır. Üretim izni almak isteyen özel veya tüzel kuruluşlar, dilekçe ekinde işletmenin mesul müdürlüğünü yapacak olan Zooteknist-Ziraat Mühendisi veya arı yetiştiriciliği ve ıslah konularında eğitim aldığı belgelenen en az ön lisans mezunu kişinin diploması ve bu kişiye ait “Damızlık Ana Arı Yetiştirici Sertifika” fotokopisi ile başvurur.

İşletmenin üretim izni başvuru değerlendirilmesi, Ziraat Fakültesinden konu uzmanı bir öğretim üyesi, iki Bakanlık teknik personelinden oluşan komisyon tarafından yapılır. Komisyonun denetleme ve değerlendirmeleri sonucuna göre; damızlık ana arı yetiştiriciliği için gerekli niteliklere ve altyapıya sahip özel veya tüzel kişilere ait işletmelere “Damızlık Ana Arı Üretim İzni” verilir.

9. DAMIZLIK ANA ARI YETİŞTİRİCİLİĞİNDE ARANAN ŞARTLAR

Damızlıkçı İşletme;

- Çalışacağı her bir ırk/hat için en az 200 koloniden oluşan bir sürü bulundurmak,
- İzole bölgede dışında üretim yapacak ise suni tohumlama yapmak,
- Islah çalışmalarını yürütecek bir ziraat mühendisi (zooteknist) istihdam etmek,
- Soy kütüğü kayıtlarını tutmak,
- Suni tohumlama tekniğini kullanacak işletmeler aletli tohumlama sertifikası olan eleman çalıştırmak,
- Islah programı kapsamına aldığı materyal dışında hiçbir yabancı materyal bulundurmamak,
- Sahip olduğu kolonilerini hastalık ve zararlılara karşı dirençli arılardan oluşturmak,

- Seçilen bölgede aynı arı materyali ile çalışılması sonucunda genetik varyasyonu olumsuz etkileyeceğini göz önünde bulundurarak gerekli tedbirleri almak,
- Üretim dönemi sonunda satılan damızlık ana arıların performanslarına ilişkin bilgileri Bakanlığa yazılı olarak bildirmek, zorundadır.

10-DAMIZLIKÇI İŞLETMELERİN DENETİMİ

- Damızlıkçı işletmelerin denetimi üniversite öğretim üyesi ve iki bakanlık teknik elemanınca yapılır.
- Denetlemelerde, teknik olarak üretimde ve ana arıların satışa sunulmasında damızlık işletme kriterlerine ve damızlık ana arı yetiştiriciliğinde aranan şartlara bakılır.
- Denetlemede eksiği veya kusuru görülen işletmenin ikaz edilmesine rağmen verilen sürede eksiklerini gidermemesi durumunda “Damızlık Ana Arı Üretim İzni” bakanlıkça iptal edilir.

11.GENEL HÜKÜMLER

Önceden damızlık üretimi izni almış ve üretim izni alacak işletmeler, talimatnamede geçen hüküm ve sorumlulukları kabul ve taahhüt etmiş sayılırlar.

Talimatnamede belirtilmeyen konularda karar vermeye ve tedbir almaya Bakanlık adına HAYGEM yetkilidir.

11.02.2002 tarih ve HDB/ARİP-0775-2123 sayılı yazımız eki “Damızlık Ana Arı Yetiştiriciliği Uygulama Esasları Talimatnamesi” yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu talimat onaylandığı tarihte yürürlüğe girer.